

Posudek bakalářské práce Sylvy Hůlové
„Brány Jiných světů: Podoba hranice Jiného světa v keltských a staroseverských příbězích“

předkládané v roce 2013 na ÚFaR FF UK, obor religionistika

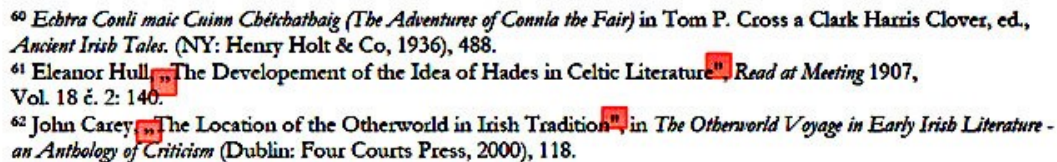
Pokud by bakalářské práce byly budovami, kde velikost půdorysu znamená šíři a hutnost zahrnutých primárních pramenů, a výška budovy odpovídá míře teoretizace, analýzy a zpracovanosti interpretací, pak by práce Sylvy Hůlové vypadala jako prototypická vila Hollywoodských bohatců: rozkládající se na ploše několika obyčejných domů, tudíž nepotřebující se šplhat do vyšších poschodí. Majitel či návštěvník je sice zproštěn nepohodlí schodů, zato se však po těch dlouhých chodbách a verandách poměrně naběhá.

Když necháme barvitě příměry stranou, faktem zůstává, že práce při svém rozsahu cca 190 000 znaků, tedy přibližně 100 normostran (a to informačně velmi hutných normostran), je gigantem, jemuž by byly poněkud těsné i rozsahové mantinely určené magisterské práci. Již brzy po začtení se do textu je čtenáři zřejmé, že většina onoho výkladového objemu spočívá v excerpčně-kompilačně-kategorizační práci s primárními prameny, což ostatně autorka sama v úvodu předesílá. Vzhledem k tomu, že cílem práce je „představit soubor nejčastějších motivů, které se váží k překročení hranice Jiného světa v mýtech a příbězích z doby raného a vrcholného středověku v keltském a staroseverském prostoru“ (s. 2), je volba onoho výše zmíněného základního charakteru výkladu srozumitelná a přiměřená.

S ohledem na strukturu práce lze konstatovat, že se skládá ze čtyř hlavních částí:

- jádrem je představení jednotlivých stěžejních motivů, symbolů či syžetů, které autorka shledala jako charakteristické pro liminální epizody ve zkoumané literatuře; rozsahově je zdaleka největší: 43 ze 60 stran sazby (oddíl III. „Hranice Jiného světa“)
- před tímto jádrem výkladu je umístěn oddíl, v němž autorka poskytuje určitou orientační informaci o podobách Jiného světa ve zkoumaných kulturních okruzích; v tomto oddíle je kromě charakteristické záplavy konkrétních ilustrací také již zřetelně přítomný teoretický komponent, stejně jako je zde formulované principiální interpretační předpochopení a vysvětlena klíčová terminologie; rozsahem 7 ze 60 stran (oddíl II. „Jiný svět“)
- obecný interpretačně-teoretický rámec je rozsahově nejkratší (cca 4 stránky z celkových 60) a je rozdělený na dvě části, přičemž jedna předchází a uvozuje centrální „databázi“ motivů, jakožto svého druhu prolegomena, zatímco druhá práci uzavírá

Pokud jde o čistě formální stránku práce, pravopis a interpunkce je, až na několik drobných opomenutí, na dobré úrovni. Jeden typografický error, který se opakuje častěji, je střídání oblých a rovných uvozovek (viz příložený obrázek). Vzhledem k systematickosti výskytu této kosmetické vady se jedná pravděpodobně o problém počítačového převodu mezi různými kódováními, případně nedorozumění s bibliografickým programem Zotero, nikoliv nepochopení správného citačního standardu ze strany autorky.

⁶⁰ *Echtra Conli maic Cuinn Chéchtatbaig (The Adventures of Connla the Fair)* in Tom P. Cross a Clark Harris Clover, ed., *Ancient Irish Tales*. (NY: Henry Holt & Co, 1936), 488.
⁶¹ Eleanor Hull, *The Development of the Idea of Hades in Celtic Literature*, *Read at Meeting 1907*, Vol. 18 č. 2: 140.
⁶² John Carey, *The Location of the Otherworld in Irish Tradition*, in *The Otherworld Voyage in Early Irish Literature - an Anthology of Criticism* (Dublin: Four Courts Press, 2000), 118.

Příkladem technické nepřesnosti jiného řádu — správnosti práce s pramennými jazyky, resp. odbornými pojmy v pramenných jazycích — je pasáž „...se jedná o plavby (*immrama*), dobrodružství (*echtra*), sny (*aisling*) a námluvy (*tochmarc*)...“, kde uvedené irské termíny jsou chaoticky v různých gramatických číslech a tvarech (správně je: *immram*, pl. *immrama*; *echtrae*, pl. *echtraí*; *aisling*, pl. *aislingí*; *tochmarc*, pl. *tochmarca*). Nicméně je to skutečně podružný lapsus a s ohledem na celkové nastavení práce založené na práci s texty v překladu a nikoli na filologickou minucióznost, se toto přehlédnutí jeví ještě méně podstatné. Nadto je třeba říci, že jsou prakticky všechna¹ ostatní staroseverská, irská či velšská jména a zvláštní termíny psány pünktlich správně a to u staroseverských jmen i při skloňování, kde je obvykle velmi ne snadné nepřehlédnout některou z mnoha nepravidelností či odchylek.

Třetí a poslední kritická poznámka k formální stránce se týká užití jména *Hel*: „v Helu“, „do Helu“, autorka užívá většinou takto skloňované maskulinum (např. s. 9-11), přitom *Hel* je ve staroseverštině femininum a je to současně jméno vládkyně podsvětí (*Smrt'*) a současně mýto-toponymum (*Smrt'*) tj. velmi podobně jako řecký *Hádés*. Tato dvojsmyslnost je stěžejní pro náš vhled do způsobu myšlení starých Seveřanů, předělávání výrazu v češtině na maskulinum proto považuji za zbytečnou tvořivost, která jednak (čistě subjektivně a esteticky) zní dle mého názoru poněkud ‚buransky‘, jednak ruší femininní konotace, které by *Smrt* měla mít a tím současně rozpojuje nenáhodnou významovou ambivalenci místo/vládkyně.

Tím se dostáváme k výše zmíněné metodologické stránce práce s prameny. Jak již bylo naznačeno autorka čerpá ze zdrojových textů v překladu, tj. jejím cílem není filologický rozbor na rovině pramenného jazyka, ale sledování narativních motivů na obecnější strukturální rovině, která je do velké míry nezávislá na specifikách vážících se ke konkrétnímu jazyku. S ohledem na vytčené cíle a náplň práce je autorčina volba užití zdrojových textů v překladu praktická a není to na újmu procesu či výsledkům proběhlého zkoumání.

V úvodu autorka jasně vymezí co je objektem jejího zkoumání a jaké má práce cíle. Zvolený objekt (tj. korpus narativů) je následně skutečně probrán a je dosaženo vytčeného cíle „představit soubor nejčastějších motivů, které se váží k překročení hranice Jiného světa...“ (atd. viz

¹ Jedna z několika málo chybek je „Thorkila“ namísto správného „Thorkilla“ (s. 29, 1. řádek). Tento příklad svou zanedbatelností dobře reprezentuje obdobnou situaci i u zbylých případů.

výše). Kromě toho však v úvodu najdeme také „Co je to vlastně ten Jiný svět? A kde začínají jeho hranice? Na tyto otázky se práce pokouší odpovědět.“ Nutno přiznat, že v zodpovězení těchto otázek je práce podstatně méně úspěšná. Je to ale spíše chyba příliš vágní, generální a poněkud naivní formulace těchto otázek, než čehokoliv jiného — např. „Co je to vlastně ten Jiný svět?“ je otázka po ontologickém statutu Jiného světa, na jejíž uspokojivé zodpovězení by bylo zapotřebí určité troufalosti k formulaci vlastní poměrně obecné a přitom nebanální teze, sestup až k filosofickým předpokladům a budování argumentu od těchto reflektovaných předpokladů, zkrátka mnoho prostoru věnovaného spíše teoretické stavbě, než konkrétnímu dokladování atd. Každopádně by to byl úkol zcela jiného řádu, než jaký může pojmout bakalářská práce.

Bezprostředně za úvodní douškou se autorka vyrovnává s nelehkým úkolem vymezení pramenů. Narativy dobrodružně-legendárního druhu jsou u dvou zvolených kultur poměrně hojné a není v lidských silách je pojmout do zkoumání v úplnosti. Autorka proto se proto rozhodla zahrnout prameny, které se vyznačují nejvyšším relativním stářím a kulturní významností. Volba těchto dvou rysů je patřičná s ohledem na sledovaný cíl a v praxi je její realizace úspěšná, tj. vybrány jsou opravdu texty s největším stářím a kulturním vlivem. Samotná hranice je nicméně ze své povahy neostrá, proto je nutné vést někudy arbitrární řez. Autorka si je kritické hodnoty hraničních pramenů vědoma, což je zřetelné z toho, že při citaci některého pozdnějšího či obskurnějšího textu neopomene zpravidla o jeho pochybnější hodnotě čtenáře informovat.

Co může být nejsnáze vnímáno jako slabina práce je její až příliš letmé, řídké a zmínkovité užití teoretického aparátu v poměru k množství shromážděných dat. Religionistické pojmy a kategorie jsou sice použity, ovšem poněkud vágně, či spoře, jen jako stručná konstatování či opatrné návrhy interpretací. V rámci občasných teoretičtějších vstupů se občas objeví skutečně důvtipný nápad či potenciálně nosná interpretace, načrtnutá s intuitivní elegancí a citem pro věc, tím více frustrující může být pro leckterého čtenáře, že nakonec zůstane jen u náznaků.

Tento poněkud slabší moment díla je však bohatě vyvážen velmi pečlivou a obsírnou prací s primárními prameny. Zde je třeba poznamenat, že prezentované dílo, respektive všechny části statě vyznačené menším šedým fontem, jsou jen špičkou ledovce, jehož ponornou částí je autorčina pracovní „databáze“, v níž má zařazené souhrny děje ke každému jednomu narativu zahrnutému do zkoumání. Původně měl být tento katalog narativů připojen k práci jako appendix, ale vzhledem ke svému rozsahu, kterým směle konkuroval textu bakalářské práce, a tomu, že by stejně stál mimo rámec hodnocené práce, od tohoto záměru autorka upustila.

Lze tedy konstatovat, že limitované užití teoretického aparátu a religionistických interpretačních nástrojů je vlastně přirozenou kompenzací (tedy odpovídá nepřímou úměrně) značně širšího pokrytého pole primárních pramenů. Práce tak tvoří přirozený a užitečný antitypus oněm pracem, které se cele věnují rozboru jen jedné rukopisné varianty určitého verše nebo tomu podobné neriskantní partikularitě.

Navzdory určité teoretické stručnosti, občasné terminologické vágnosti a metodologické přiblížnosti si však práce podržuje stálou kultivovanou kvalitou a jasný srozumitelný styl výkladu. Teoretický aspekt práce je sice méně rozvinutý, ale nikoliv deficientní. Z uvedených citací i parafrází je zřejmé, že autorka je obeznámena a reflektuje základní relevantní odborná díla věnující se v obecných dimenzích tématu iniciační struktury (M. Eliade, V. Turner, J. Campbell), taktéž i vlivná díla staršího data (J.G. Frazer, S. Freud, R. Otto), rovněž smysluplný výběr z děl naratologických (V.J. Propp, N. Frye), stěžejní zástupce z řad badatelů teoretizujících staroseverskou kulturu (J. McKinnell, H.R. Ellis-Davidson, M. Clunies-Ross, J.P. Schjødt). Sekundární literatura ke kulturní oblasti staroirské je spíše než monografiemi zastoupena několika články od renomovaných autorů (E. Hull, J. Carey, M. Puhvel). Za chvályhodné lze též považovat využití relevantních odborných článků od současných českých autorů (D. Samek, J. Starý, J. Kozák).

Dílo má, ostatně jako každé dílo lidských rukou, své světlé i stinné stránky. Její hlavní devizou je gruntovní poctivá práce „od píky“, tedy detailní pročtení velkého množství primárních pramenů a osobní zkušenost s jejich naturou, s tím, co je na nich proměnlivého a co jsou ony hledané konstanty či alespoň strukturní či funkční paralely. Rozsah práce provedené v této oblasti svou kvalitou zcela naplňuje nároky bakalářské práce a svým rozsahem ji i překračuje. Nicméně i tam, kde se zprvu může zdát, že má práce své slabiny, totiž v oblasti teoreticko-interpretací, se ukazuje, že je využito dostatečné množství kvalitní relevantní odborné literatury a představena svého druhu ucelená osobitá interpretace. Interpretací část je nicméně poměrně lakonická a to proto, že tam neleží těžiště práce, jež spočívá v systematickém přehledu motivů.

Práce Sovy Hůové splňuje požadavky, které jsou na bakalářskou práci kladené, a z výše uvedených důvodů navrhuji, aby byla ohodnocena jako *výborná*.

V Praze, 12. června 2013

Mgr. Jan Kozák
vedoucí práce